

મા શુકનાં મયકો

સુરેન્દ્રનાથ ટાગોર, ભ

કલકત્તાના સિદ્ધાન્ત કોલેજમાં પ્રાધ્યાપક રહ્યા.

જીમના બે આના.

૧૨૭૫૨

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૭૮૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ધાતુકો ધાતુકો

વિષય ૬ : ૨-૧૨

પ્રેમ વિજય:- (કોમીક) સાંસરે-સદેશી:

જેખન નવરંગમાં ઝુલ્હી કિમંગમાં,
તનડે તાલાવેલી થાય છે;
કહેજો સંદેશો મારા શ્યામમે
મુહાગી રાજ તલસી તલસીને જીવ જાય છે.....
ચાંદલીયો જોઈ મારું ચીતડું ચોરાય છે,
કોયલડી ટહુકે મારું કાળજી કોરાય છે;
વેલો જોડાવો રાજ આણુ લઈ આવો,
મારી મોંઘી વસંત વહી જાય છે.....

પ્રેમ વિજય:- (નાનકડી નારીનો પતિને ઓરડર)

સાહ્યાબા સડકો ખંધાવ માંડળગઢ જીવું
સોનેરી રથડા મંગાવ.....
મખમલ કીનખાખ તણાં ગઢલાં ખીછાવી,
માંડી અત્તરનાં છાંટણાં છંટાવ.....
કચ્છી ઘોડાની જોડ જોડી અલખેલડી,
ખ્યારીને પ્રીતે પધરાવ.....
પચરંગ પાથ તમે ખેરો પ્રીતમજી,
શીર પેચે કલગી લગાવ.....
હળવે હાથે તે રથ હાંકો નાવલીયા,
નાનકડી નારી રીઝાવ.....

પ્રેમ વિજય:- રાગ-કવાલી (નયનમાં નાચતાં ખંજન)

મનોહર પીનસ્તન પરથી સરકશે અલિ અંચલ,
રસિકની આંખડી જોશે પલક ભર એ થશે ચંચળ.
રસિક શૃંગારની મસ્તી, નથી આ વિશ્વમાં સસ્તી.
નકામા શબ્દ ખાણોથી સતાવે ના હૃદય કોમલ.
અલક લટ ઝુલતી ગાલે. નયનમાં નાચતાં ખંજન,
નીરખશે કો રસિક વર તો પલકમાં એ થશે ઘાગલ.
રસિક ઉરમાં પુંરાયાંના, અધર રસમાં ભી'જ્યાંના,
ઘવાયાંના નયનશરેથી ખીજને શું કરે ઘાયલ.

પ્રેમ નિજય:- (કોમીક) કાઠીયાવાડી-ગાયન.

એક રૂપીયારો ઢાલા રૂઠ મંગ વાધો
કાનણ દે કતવારો જોડીરા ઢાલા ઝીણો કાનેસા
ખાર ખાદ વરસો શું નોકરી સીધાયાં
ખોટા રૂપીયા લાયા જોડીરા ઢાલા ખાર ફેકો શા
પતળીસી દાળ ગવાંકારે કુલકા તુરીયાંરી તરકારી
જોડીરા ઢાલા ભેળા ભ્રમોશા.

પ્રેમ વિજય:- (શ્રીમંતોની જુડી દુનિયાં)

શ્રીમંતોની દુનિયાં છે જુડી. જુઠા સૌ વહેવાર,
જોઈ અમીરીના અંજોશો સ્વાર્થ તાણુજ ખમર,
મડેલ માળા જોઈને કોઈ વ્યર્થ નહીં લલચાશે,

ઝાકળનાં જગ મીડાં માની પીવા કડી નવ જાશે
એના ખોટા છે ચક્કર.....

સ્વાર્થો જનોની શબ્દજાળમાં કહી નહી બંધાશે
પ્રપંચી જગમાં લોળાં થાશે તો આખર પસ્તાશે
એમાં જોશે નહીં કાંઈ સાર.....

પ્રેમ વિજય:- રાગ-કવાલી (ખોટો પ્રેમ)

પ્રેમ પ્રેમ શું કયો જગતમાં શુદ્ધ પ્રેમ નવ મળે,
ફોગટ ફાંફાં મારી દીવાના જીવન ભર ટળવળે;
ચકોરો ચંદ્ર ઉપર ભરતાં પતંગો જ્યોતિષ પર જળતાં,
રસિક કુમુદિની શરીવર જોવા રાત દિવસ લલચાય;
જ્ઞાથી નીશાકર અંબરપટમાં રોજ રોજ સંતાય;
ખીચારી તલસીને ખીડાયે અરે એતે શું પ્રેમ ગણાય.
માની સુધારસ રંકસારસો મૃગ જળ પીવા ચડાય.
પરિણામમે જ્યાં જીવે હળાહળ ગુરી ગુરી જીવ જાય;
પ્રેમના નથી કીનાશ કયાંય નકામાં પડશે ભવ જળમાંહી

પ્રેમ વિજય:- (દીવાની માથુક)

મેહીની લગાડી મીડી દીવાની બનાવી રાણા,
અધવચ જોયાના પ્રીત તોડી.
મારી આશાએ રાણા સઘળાં સંબધી છોડ્યા.
લાગ શરમ પ્રેં તો છોડી હડીલા રાણા—અધવચ.

તનડાના તાપે હું તો સળગી ઉઠી છું,
રગ રગમાં જવાલા મને જાગી હઠીલા.

વીર ગર્જના:- (વગર મુડીનો) સાખી

થવા જરદાર આહો તો કરો વેપાર માખણનો
અનેરો લાભ દેનારો ખરો વેપાર માખણનો
ન થાપણુ જોઈએ ઝાઝી નફાની જાગતી ખાણ
જગતને રાખવા રાણ ધરો આધાર માખણનો
જગત ઘડવાની જો શક્તી મને પરમાત્મા આપે
ખનાવુ તત્વ ત્યાગીને બધો સંસાર માખણનો

વીર ગર્જના:- (રાગ ગઝલ)

ગાપ્રીલ તું સોચ મનમેં હરીનામ કયું બીસારા
સુનતા નહીં બજે હંચ શીર કાહકા નગારા
જોખન ભરી હયે નારી દીલકો લગી વો ખ્યારી
જખ મૌતકી તૈયારી તુજસે કરે કીનારા
સુંદર હયે દેહ તેરી હોવે ભસમકી ઢેરી
પલકી લગેના દેરી વૃથા કરે વીચારા
માયા કે જલ માંહી મુરખ રહા ફસાઈ
પ્રહ્લાનંદ મોક્ષ પાઈ હરી ચરનકો સહારા

મરીબની હાથ:— (કોમીક)

(બસ) તમે એટલેથી મહેરબાની કરજો....

મહારી પાસે આવશે મા.

બહુ ! મસ્તી તોફાન નહિ કરજો....

ઉંહું....શરમાવશે મા....તમે

તમે અરજ અમારી દીલ ધરજો....

માથું હલાવશે મા.

એક ખાલીની મહેરબાની કરજો....

ખાલી ચલાવશે મા....તમે

મહારો પાલવડો મૂકો મહારો જીવ ગભરાય,

એક ખાલી પી જીવ એટલે આરામ થાય.

મહાર અમ્મર ચુંથાય જરા ડરજો....

જીવ બોલાવશે મા.

તમે આવેથી વાત નહિ કરજો....

મહારે ગભરાવશે મા....તમે

મરીબની હાથ:— (કોમીક) ઘેર કેમ છે ?

લાઈ જુઓ સંસાર, મારે ખાયડીઓ માર,

તમે કરો વિચાર, ઘેર કેમ છે ?

અમે થઈશું ચિત્તાજ....થાશે અમારું રાજ,

તમે કરજો ધરકાજ....વાત એમ છે....લાઈ

‘મુઆ કાઢે શું દાંત....આ છે શિખવાની વાત,
મહુને ઐરાની જાત પર વહેમ છે....ભાઈ

માથું દુખે જો પુરુષનું તો ખાયડી એ ખામ છે,
એ ખામનું માલીશ કરો તો ખસ પછી આરામ છે.
ઐરાંથી આજે માન છે ઐરાંથી આજે નામ છે,
ખસ ધકેલપંચા દોઢસો રાખારો સામ છે.

* * * * *

આ પુરુષની પિસ્તોલમાં ઐરાંનો ગોળીખાર છે,
માટેજ કહું છું ખેડને સમજી જવામાં સાર છે.
તમે કહો તો ખરા ભાઈ, કેવા ઘરમાં છે ખાઈ,
આથી ડાહી કે સવાઈ, કેવી રે'મ છે?...ભાઈ

સાચું ખોલજો એ ખેડન, કેવી અંતરની નેમ,

આથી ઉતરે કે કેમ? કેવો પ્રેમ છે?

રે....મને ભાયડાની જાત પર વહેમ છે.

તો....મને ખાયડીની જાત પર વહેમ છે....ભાઈ

ગુર્જર—વીર (કોમીક) મોહભયું જોખ

હું તો કુંભડાં લેવા ગઈતી પીટયા માળીના ઘરમાં,
લુચ્ચો માગી મુજને ભાગી ખુશી થયો દીવામાં;
નયન ચાળા જોઈને એના, હું ડરી અંતરમાં પીટયા
ખસે આવી મુખ મલકાવી દાર દીધા ઘરમાં.

હજાવે રહીને હાથ દબાવી છેડ. કરી છળમાં, પીટયા
મોહ લયું માફ જોળન છે, હું તેની કીકરમાં.
કેક મુવા આપક થઈને મુજને રાખી છે નજરમાં. પીટયા

કાશ્મીરનું પ્રસાત:— (કામીક) તમારે બોલવું ના

શાણી સહિયરની સર્વે મળીને જાઉં જમના તીરે હાં,
તોયે તમારે કાઈ બોલવું ના.

માથે તમારે બેડવું મૂકી, ચાલુ હું લયકાતીરે—તોયે
પુંદડી ફરતાં થાકે જ્યારે પગથંપી અમે કરશુંરે,

ખમ્મા, ખમ્મા, કડેતાં તમને હાં જી હાં અમે કરશુંરે.—તોયે

કામરૂં દેશે શીખવાં જાણું કામણની રૂડી રીતિ રે,

કામણ કરી હું રંગ જમીલું યત્ન ગન નાચ નચાવુંરે—તોયે

લાતો ખાણું સુંદર પગની મજબુત કરશું માથું રે

વાહવાહ વાહવાહ કેતાં તમને પગ તારા પંપાણુરે—તોયે

કાશ્મીરનું પ્રસાત:— (કામીક) તમે જે કહેશો તે કરશું

માન થકી નવ વાકાં થાણું મુખ માગ્યું અમે દેશુરે

તમે જે ક' શો તે કરશું

કેવળ વતાં હું લોત લગાવું મુખે મોહાંએ સહેશો;

હવે મુખે, માંખમ લેતે, સેવા ખાણી કરશોરે—તમે

સુખ મેળ ખીજની આવી પુલકાંથી જહુ રમશું

જાકાં પાકાં સતાં તમને વીજળે વાણુ વાણુરે—તમે

કાશ્મીરનું પ્રભાત:— (કોમીક)

મારી આંખમાં તો કોઈ એક બેઠું.
 અલિ! મને કાંઈ કાંઈ કે'છે.
 મારા દિલમાં તો કોઈ એક પેઠું,
 અલિ! મને હુંકે બિની દે' છે—અલી!
 વાતો સુણાવે અજબ કો પ્રેમની
 બોલું તો દે નહિ બોલવા,
 પ્રીતિના નીરમાં ડુબે આ નાવડી.
 આવે મને ન એ તારવા—મને
 મીઠું હસે છે ને ધીમે ખસે છે
 વાંકાં નચાવે છે નેન એ,
 વરસે છે વાદળીને ભીંજે છે કાંચળી,
 કહેવી કોને જઈ વાત એ?—મને

કીર્તિસ્થંભ:- (કોમીક)

જાદુગર વીણવાળા, સંભળાવ મંત્ર મરમાળા—
 શું ભાન ભૂલ્યાં એ બાળા, આ નથી સ્નેહની શાળા.
 .....ઝણકારે જગવી જવાળા—હો જાદુગર
 પાણી ભરવા આવ્યાં ત્યાંતો ઉતર્યાં પાણી અમારાં
 મધુર નીનાદે પરવશ ક્રીધાં, ચેતન હર્યાં અમારાં.
 મોહ ઘેલછા આ આ નવ શોભે, લાજે શિયળ તમારાં.
 .....વિસરાય ન શબ્દ રસાળા—હો જાદુગર

સતી દમયંતી:— (બે બાનમા દમયંતી બોલે છે)

હું કોણુ તે ન સમજું સમજું છતાં અસમજું
કોને જણાવું દીલનું દુઃખ હર્દ દાહ તે શું
વાડી જસંત મારી ખીલેલી સૌ ફના થઈ
સમશાનમાં ફરું છું બાકી કશું ન સમજું
રડતાં સુઝી છે આંખો ગઈ છે કપાઈ પાંખો
લાઝાર પંખીણી છું બાકી કશું ન સમજું
સલગીને જવાળામુખી પર્વત શીતલ થશે તો
અંતર સળગતી જ્વાળા ભેટી ગગન જશે તો
હું મસ્ત યોગીની છું અથવા વિયોગીની છું
તુંહી મંત્ર જપું છું બાકી ખોજું ન સમજું

સતી દમયંતી:— (ગાયન)

ગયા શું મેલીરે મને ગયા શું મેલી,
માસ દેવ દયાળુ મને ગયા શું મેલી.
મેં તો જાણ્યુંતું વહાલા જનમ સંગાથી,
રણ વગડે શું મને રડતી મેલી.
વશ ચીરીને વહાલા વેર શું વાળ્યુંરે,
અર્ધ ઉઘાડી કરી કાયા વેલી.
કેશ છુટા શીર અંગ ઉજરડરે,
આંખે અખંડ આંસુ ધારા રેલી.

લાન ને સાન બુલી બુલી ભમું છું,
લોકો કહે છે મને ગાંડી થેલી.

સતી દમયતી— (ગાયન)

નીરખો નીરખો નયનોમાં મારો નાથ રમે,
નાથ રમે મારો પ્રભુ તો રમે.

ભવો ભવની સાધુ ભાવટ ભાંગે,
ઘટમાં રમ્યો મારો પૂરણ રમે.

જગ જગમાં સાધુ સઘળેજ જામ્યો,
અવધટમાં પણ આપો આપ સમે.

દેવ કુમારી:— સાખી (નંદન વનની કોકિલા)

મને સ્નેહભર્યો સંસાર સખી વીણુ સુનો લાગશે
મારી સ્નેહ વીણાના તાર હવે તો મીઠા વાગશે.
અરણ્ય વિષે આ કળી એકલી કોની સહસ્ત્રશે
એકલું કેમ અહીં ગમશે.

અમી ઝરતાં પગલાં પાવન તુંજ, આ પગલે અમી ઝરશે
સ્નેહનાં સ્વર્ગ સદન ઢળશે.

નંદન વનની કોકિલા નંદનમાં સોહાય
માનસની હંસી વસે, ત્યાં માનસ થઈ જાય
મધુરા મુનિવર તમ સંગે, રમશે રસભીની રસ રંગે
પ્રહ્લાસદનની શોભા અવની અમર બુવન કરશે
પછી કયમ સખીઓ સાંભરશે-મને.

દેવ કુમારી:- (પરનારીની પ્રીતિ કેવી હોય છે?)

ઓ! નંદનવનનાવાસી મધુકર ઉપજી મંતિ આ શી
પરનાર પ્યારના પ્યાસી, એ પથ છે આત્મ વિનાશી.
માનસ સરના રાજહંસ કયમ મલિન આવાશે તું ખોજે.
જાળમરેલી કાંચનમી શીદ મલિન સલિલમાં ઓજે.
જરો જોને આંખ વિકાશી.

પરનારીની પ્રિતલકીએ અનર્થ શા શા કીધા.
ધર્મી ધ્યાની મુનિયોગી બુલાવી તન મન ધન હસી લીધ
કીધા કેવળ નર્ક નિવાસી.

દેવ કુમારી:- કવાલી (પુષ્પ વિનાની વાડી)

સાર વમરના સંસારે, જો શુશીલ સુંદરી મજે.

સ્નેહનાં અદળક મુખડાં ઢોળે.

મહેલ મજાના હોય ભલે, કયમ દીપક વીણુ ઝળકળે.

પુષ્પ વીનાની વાડી વીના, જળ સરવરને શું કરે.

કાંઠે પ્રવાસી તરસ્થા મરે.

પુરુષ જીવનમાં પ્રમદા ગુણવંતી, સત્વ અલોકિક ભરે.

પ્રદાં વિષ્ણુ, મહેશ, ઇચ્છા મૃદુસ્થાશ્રમની કરે.

ત્રિવીધના તાપ સહજમાં ટોળે.

લોહીની લક્ષ્મી:- કોમીક (હિન્દુ ભુમીના વખાણુ)

માતૃ ભુમી અમ પ્યારો જગમાં, જય જય હિન્દુસ્થાન,
અમારો જય જય હિન્દુસ્થાન.

અખીશ્ર વિશ્વમા દેવી ભુમી, અમ પ્યારો હિન્દુસ્થાન.
કમ ભુમી ભારત દ્યો જાણી, ગીતા કૃષ્ણના મુખ ગવાણી.

રામાયણના ગાન ભારતમા (૨) અખીલ
સીતા કુંતા તારા રાણી, દમયંતી વન વન ભટકાણી.

અનસુયા ધન્યવાન ભારતમાં (૨) અખીલ

લોહીની લક્ષ્મી:- કોમીક (હાય રે મારા પૈસા)

હાય રે મારા પૈસા કે વોય રે મારા પૈસા
તારા વિના છે ફેકટ આ અવતાર પ્યારા પૈસા
મુરખ લોકો મોટાઈ કરીને મુખે બોલે રામ રામ
પણ હું તો મારા મનથી માનું દામ એ મોટો રામ-હાય રે
નામ મળે છે ને ધામ મળે છે રમતા મળે છે રામ
દામે જો હોય તો ગામગામમાં સૌ કરે છે સલામ રે-હાય રે
(માટે એા માસ પૈસા)

તને તો હું સંગે રીઝાઉ તને રંગે રીઝાઉ
કાંઈ મરી મરી જાઉં મારા પૈસા.
રે હાય રે મારા પૈસા કે વોય રે મારા પૈસા

લોહીની લક્ષ્મી:- (મતી વિનાના માનવી)

મતિ વિહિન થઈ માનવીઓ મૂકી ચાલે મરમ
લેશ નથી લજવાતા એતો કરતા કાળા કરમ
શૂન્ય થયાં સૃષ્ટિના જન સહુ છોડી દીધી શરમ
ભૂલી ભય તુજ ભાવનાઓનો, ભાંગ્યે છેક ભરમ

તુજ મર્યાદા પ્રભુજી મારા કરી મુકી કેમ
જાણે નથી કોઈ ન્યાય અંતમાં નથી પુછનારા જમ.
મુજ યુવક બંધુજનને અ ગુણીયલ દેતું ગમ.
મનથી મથે સંજાળવા કાજે ધરતી માંહે ધરમ.

લોહીની લક્ષ્મી:- (લગનનું વાળું)

પ્રરી તો ગયું રે વાળું પ્રરી તો ગયું
મારા આ લગનનું વાળું ફરી તો ગયું
મેં તો માન્યું તું કે પરણીશું નાની નારી
હાય પણ એ મનડું માંડે મરી તો ગયું—મારા
ઉની ઉની હુપ્પ રૂડી હૈયે ધારીતી મેં તો
પણ એ ઠાણું થઈ ટાણું કરી તો ગયું—મારા
હૈયે આ હાશ બદલે ઉઠે હાયકારા મુજને
લડકાવી ભુત એમાં ભરી તો ગયું—મારા

લોહીની લક્ષ્મી:- (સ્ત્રી ધર્મ)

સમજાવી પતિને સુધારવો એ ધર્મ ધર્મ ધર્મ
રસ લેતાં પતિને રીઝાવવો એ કર્મ કર્મ કર્મ
પતિ પત્નિનો સબંધ આ સંસાર જે બધાય
સુખરૂપ તે જોવાર થવાને ગુણીયલ સ્ત્રી ગુંથાય
એ સ્ત્રી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને
વ્યસની કેફી નિરખાઈ દુરગુણી અવળા પંથી જેધો

ચતુર સ્ત્રીએ તે સમજી જઇને રહેજે સુધારી લેવો

એ સ્ત્રી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને
એકનિષ્ઠ થઈ અંહુભાવ તણ નિરમળ હૃદય જો કરીએ
તારીએ પ્રભુ દેવ સાથ આપણુ પણુ રહેજે તરીએ

એ સ્ત્રી ધર્મ ધર્મ ધર્મ—પતિને

લોહીની લક્ષ્મી:- ગરબો (ઘરડા વરની લોથુ)

આગળ કાખ્યાને પાછળ મોર્ચા વચમાં ઘરડા વરની લોથુ

લોહી આઠ પગાળી

ચાર ચાર જાનૈયા વરને ખાંધો દઈ ચાલે ને

પાંચમો લેશેરે વરની તોલડીરે

(નહીં નહીં અણુવરનો ઝોરણો)

પાછળ જાનડીઓ ગાશે ગીત શુરમાં

હાં હાં રે વરને હાથે મીઠાગને મરડાશીંગી (૨)

હાં હાં રે વરને વળીઓ જોશેરે ધીંગી ધીંગી (૨)

હાં હાં રે વરને ખપાટીયા જોશે રે દસબાર (૨)

હાં હાં રે વરને શીઠડી બાંધવાને શેર ચાર (૨)

આગલ કાખ્યાને પાછળ

લોહીની લક્ષ્મી:- (લજન રાગ)

મનવા કેમ તને સમજાવું, કેમ તને સમજાવું—મનવા

રાત અંધારી રાહ નવ-જડતી, દેશ કયે લઈ જાવું—મનવા

મુજ મન ભમરા સમ ભરમાતું, કઈ રીતે સમજાવું—મનવા

વીર-હમ્મીર:- (કોમીક ગાયન)

આ નખરાં કરતાં નારી પરણીને કરશું ખ્યારી.
 મારી મીઠી મધુરી મેના માલતી.
 શી ચાલાકી છે મારી આ નરની કીધી નારી,
 કાકો કુટાશે કોક ને આ બાવો મુકશે પોક.
 મારી હજાર હજારી વસુલ થઈ
 ઇએ ઠીક પણ બેટા લુટીને ચાલે છેટા,
 મગશું દહેરીપુરમાં દીકરા માલજી—મારી
 મસ્તરામ તે મોડો પણ આ દલાલ દીકરો રોડો.
 પીટ્યો આગ્યો પરણવા શંખભારથી—મારી
 મક્કરપુરા જઈએ ત્યાંતો હલવા પુરી ખાઈએ—મારી

વીર-હમ્મીર:- (મનમાં કંઈ કંઈ)

પ્રેમીને પ્રેમી વર મળના મનમાં કંઈ કંઈ થાય છે
 ઉડા અંતરના ઉમંગકા ઉછળીને ઉભરાય
 જોયું જોવાય નહિ મોહનના મુખ સામે,
 જોવાયું જોવાય નહિ જ્ઞાણના જોલ સામે.
 પ્રેમની એ શું ખુબી છે ?
 મદ ઘેરાય છે હૈડે રસ છેલકાય છે.

વીર-હમ્મીર:- (પ્રેમના પાઠ)

કંઈ પ્રેમની કળા શીખાવો, પરણીને લેવા લેવાવો.
 મને પ્રેમના પાઠ પઢાવો પ્રેમી પ્રેમ બતાવો.
 પ્રેમી પ્રિતિમા પહેલાં જોતાં નયનો નીચા ઢળી પડે.

શરમ ચઢે ધડકે ઉર તોયે નયને નયનો ગજળ લડે.
 કરે પુરુષનો શિકાર સ્ત્રીઓ પ્રેમની જાળ પ્રસારી.
 કહે છે કવિઓ પ્રેમ તણી તો કળા અજળ છે ન્યારી.
 પ્રેમી રસનું પાન કરે તો પ્રેમની ચઢે ખુમારી.
 મીઠે મીઠ મળે મધુરી તો લજ્જા મુકેલી સારી.
 પ્રણય પરીક્ષા પાસ થવામાં પીડા બહુ છે ભારી
 વાહ લાભી છે વાહ તમારા પ્રેમ તણી ખલીહારી.

ઉપા કુમારી:- (કાકાનો ડબ્બો ગુલ)

આ બે નકુલ લેજો જાની
 કાકા જોડી મળી મજાની
 ભાઈ વાત નથી પુછવાની
 દૃઢ સરોવર તટપર ઉઝા મોંગા ને અણમુલ,
 કાકા બોલતું બુલબુલ ભત્રીજા ડબ્બો ગુલ.
 હતા આજ સુધી બાયડીના કાકા વાંધા,
 ફર્યા આજ સુધી કાકા ભત્રીજા વાંધા
 જોડી આ જુગતી મળી મેળવ્યા પ્રભુએ સાંધા.

ઉપા કુમારી:- (નકામો મનમાં કાં ફુલે)

નાશવંત નર દેહ નકામો, મનમાં કાં ફુલે માનવી.
 ચીત્ર વિચિત્ર છે વિશ્વ રંગ તું, ભરમે કાં ભૂલે-ભુવડા
 ઈંદ્રજાળો નીરખી તું મનમાંહી કાં રળીઆત છે.
 માટી તણો સંજાર આ, સૌ માટીની મ્હેલાત છે.
 માટીની માનવ જાત છે આ માટીનો ચળકાટ છે.
 છે આર દિવસની ચાંદની અંતે અંધારી રાત છે.

કીર્તિસ્થંભ:- (કોમીક ગાયન)

મારે સાસરીએ જઈ કહેજો એટલડું

પ્રીતમજી આજી મોકલે.

મને પીયરીયામાં હવે લાગે એકલડું, પ્રીતમજી આજી મોકલે

રાત જાગી જાગીને જાય છે

આંખ મીચું તો સ્વપ્ના દેખાય છે

મારું હૈડું લાન સાન ખોઈ થઈ ગયું ભુલકણું-પ્રીતમજી

મને મહેણાં મારે છે સાહેલડી

ફાલી પુલી છે જીવનની વેલડી

ઘેલી થઈ છું વીરૂંડે બળે છે કાળજડું—પ્રીતમજી

કીર્તિસ્થંભ:- (કોમીક ગાયન)

મનડાની મનમાં સમાય રે ઓ ભાલી મારાં-મનડાંની.

મારે કાળજડે લાગી લ્હાય, રે ઓ ભાલી મારાં.

આશ કે કે બાંધીતી મનમાં ધાર્યું તું મેં તો

લઈશું રસિકતાના લ્હાવ—

ત્યાંતો ગમાર જેવા ચાળા નીહાળીએના

આશાની વેલડી સુધાય—

લોકો કહેશે કે અમે થયા સંસારી, પણ સજાએ સંસાર

લોગી થયાં પણ વિયોગી જેવાં, જીવ્યું આ કેમ જીવાય.

કીર્તિસ્થંભ:- (રસનાં સંગીત)

અમે તરસ્યા તમારાં રનેહનાંરે
 પ્રગ્ન ટાળ્યા અમારાં સંઘેહનાંરે
 હવે શીખો સંસારની રીતરે—અમે
 ગૃહિણી છો તમે ગુરુણ અમારાં
 ચેલા થયા અમે આજથી
 કહ્યાં અમારાં કરજો પ્રીતમણ

શીખવશું રસના સંગીતરે—

વર્ષોથી વિદ્યા ભણી, શીખ્યા શાસ્ત્રઅમૂલ,
 શીખ્યા નહિં વહેવાર તો એ શિક્ષણમાં ધુળ

ચંદ્રભાગા:- (અમૃત સરોવર)

આ અમૃત સરોવર ભરીયું મહારા હંસલાને કાજ
 એરે હંસલા વીણ અવર નહીં કોઈ અમૃત નીર
 પીનારુ—અમૃત.

અવસર આવે રીઝાવશું માનીતા હંસરાજ
 નેહ થકી તેડાવશું મનની મૂકી લાજ
 નિરમળ નીરની સુંદર દહેરો લેહુને લોભાવશે
 તટપર ઝુકી રસ ભર આંખે હર્ષ ખિંદુ વરસાવશે
 અંતર છીપમાં ખિંદુ ઝરશે મોતી મોંઘા જામશે
 ચતુર હંસલો ચારો ચરતાં અળગો રજ પાણુ ના શરશે
 રહેશે સરવરમાંજ— આ અમૃત

ચંદ્રભાગા:- હું તો તમારી થઈ ચુકી (કેમીક)

ચાહે માનો કે ન માનો હું તમારી થઈ ચુકી

માનો માનો હું તમારી થઈ ચુકી, અરે-ચાહે.

અંતરથી મળી જઈ મમ મતને, ના ગણો કશીએ હરકતને

લેદ ટાળી છાનો-માનો માનો હું તમ રી થઈ ચુકી-અરે

ચંદ્રભાગા:- (ચેત ચેત વખત વહી જાય છે) ભજન

એકલું જવું છે રે જીવ તારે,

ફાકટ ફાંફાં અડ્યા શદને મારે—એકલું

પડી રહેશે ઘરખાર સહુ, પુત્ર અને પરિવાર.

રામ નામ રસના રટી, સદ્ગુણ કરો અવતાર.

પાણી પુર જીવગાની જાય છે ચાલી,

પીંજરું પડયું રહેશેરે ખાલી.—એકલું

મરતાથી હરિ વેગળા, સમતામાં પ્રભુ પાસ.

મનની મમતા મારતાં, ટળશે ગર્ભ નિવાસ.

ચેત ચેત ઘેલા વેળા વહી જાય છે,

કાળ કાળ મારીને લેવા ધાય છે.—એકલું.

વીલાસી (આત્મા:- બધા રંગીત પડછાયા) કવાલી

મળ્યો માનવ જનમતો માનવી પરમાત્માથી હર

ન કર એ કર્મ કે જેથી અને નારાજ પરમેશ્વર

પડ્યા છે કંઈક બંધન મોહના આ અવનીતી ઉપર

જરા ચુકીશ કે દુષ્કામની કેક થશે હાજર

મળ્યો છે જન્મે માનવનો સુનીતી ભાઈ પ્યારી કર

સફળ સદ કર્મથી પાવન સફરતું ભાઈ તારી ડર
તજ દે ખાકના પુતળા અનીતી પાપને માયા

બધા રંગીત પડછાયા

થવું છે ખાક તો ભાઈ બધાથી ખાક સારી કર
ગયા ધર્મી ગયા પાપી ગયા પાગલ ગયા શાણુ

હતા ના હતા કહેવાયા

જીવન બે દીન છે ભાઈ અમર તો એક છે ઇશ્વર

વીસમી સદી:- (વહેમનાં પરીણામ)

વહેમનાં વસમાં છે પરિણામ,

સુખી ઘર કંઈ બન્યા સ્મશાન—વહેમ.

ઋષી મુની ને શુર મહારથી, શાણુ મૂર્ખ તમામ.

વણસાડયું નીજ શ્રેમ વહેમથી, સળગાવ્યા સુખ ધામ—સુખી

નારી આખર નીચ જાત છે, અંતર ઇશકની હામ,

થઈ ન કોની કે ન થવાની, સ્થીર ન રહેતી ઠામ

જગતમાં નારી નરકની પાણુ.

નરનારી કલ્લોલ કરે નીત, પીયે સુધારસ જામ.

સુખશાન્તિ આનંદ આબાદી, વહેમે કર્યા હરાસ—સુખી

ગૌર વદન અંતર છે કાળું, નયને વસ્તો કામ.

એક કટાક્ષે નરને મારે, પગમાં કરતી બુલામ—જગતમાં.

પુરૂષ પ્રજાગ નારી છે નિર્બળ, શાને કરે બદનામ.

લંપટ પુરૂષો જઈ લલચાવે, સો સો બંસી સલામ—સુખી

કીર્તિસ્થંભ:— (કવાલી) સુકીર્તિના સ્થંભ

સાગર માંહી સમાય નહિં ને કાળ ન જેને ખાય,
ચંદ્ર તેજથી ઉજવલ જેની ઝલકે સહુ ઝંખાય....

સુકીર્તિ અમૂલ્ય ધન કહેવાય—

મેળવાય જે માથાં સાટે, પ્રાણુ ખોધ પરમારથ માટે
પ્રાણુ જાય પણ પ્રમાણુ જેનાં, વિશ્વ વિશ્વે રહી જાય—સુકીર્તિ.
ખીજનાં દુઃખો પરિહરવા, જે પોતાના સુખ વિસરતા
પૂણ્યશાળી એ પરમાર્થી નર જુગ જુગમાં પુજાય—સુકીર્તિ.
નથી કીર્તના કોટ ચણાતા, પણ જનતા હૃદયે રોખાતા
“કીર્તિસ્થંભ” એ જે પ્રહ્લાથી, ભુંડ્યા નવ ભુંડાય—સુકીર્તિ.

કીર્તિસ્થંભ:— સમયના રંગ (ચડતી પડતીનાં ચક્ર)

એક સમય એવો હતો, હતાં રાજ્ય ધન ધામ
આજ સમય છે એજ કે, સરવર તીર મુકામ
મનવા .... નવ કરીએ કંઈ કલેશ.
કોઈ દિન હોયે રાજ સિંહાસન, કોઈ દિન સાધુ વેશ
ચડતી પડતી ચક્રનાં એ સઘળાં તોપ્રાન
નહિં હર્ષ કે શોક જ્યાં હરિ ઈચ્છા ખળવાન—

કીર્તિસ્થંભ:— (એવા દિવસો ક્યારે આવશે)

દિવસો વીતે વાતવાતમાં, નાની લાગે રાતજો
જાણે હમણાં રાત પડેને, હમણાં થયું પ્રભાતજો
એના એ દિવસો તે ક્યારે આવશે.

આણું આવે સાસરીયેથી કરે મશકરી સહીયર જ્યારે
 ઉપરથી રીસાઇયે ત્યારે, હૈયે હોયે નિરાંતજો—એવા.
 ભાન રહે નહિં રાત દિવસનું, રસમસ્તીની વાતો કરતાં
 જાય હજારો રાત છતાં પણ, ખુટે નહિ એ વાતજો—એવા.
 જે ઘડી આખા જીવનભરમાં, એકવાર આવે જીવતરમાં
 એ ઘડી આગળ આ જીવતરની, કંઈયે નથી વિસાતજો—એવા

કીર્તિસ્થંભ:— (રાગ કવાલી)

પ્રેમ પ્રભુનું રૂપ છે, સહેજે સહિ સમજાય
 સત્ય પ્રેમને સમજતાં, કૈંક જીંદગી જાય
 આ કિનારે છે તમે, સામે કિનારો દૂર છે
 છે હજી સરિતા મહિં, સાગર તમારો દૂર છે
 છે તોફાની પ્રેમ સિંધુ, નાવ નાનું હૃદયનું
 નીર છે ઉંડા ખડક ઉંચા, હજારો દૂર છે
 અધવચ દીવાના ત્યાં ડુબ્યા, દાના ડુબ્યા કાંઠા ઉપર
 કેમ સાગર એ તરાશે, એ પ્રકારો દૂર છે—

કીર્તિસ્થંભ:— (રાગ કવાલી)

આ પૃથ્વી છે પરમેશની, પૃથ્વીપતિ એ એક છે
 જ્યાં ભૂપતિ છે કૈંક, પણ ભૂમિપતિ એ એક છે—
 જે અન્નનાં કણ એકમાં, લાખો કણો ઉત્પન્ન કરે
 જે ખીજમાં વૃક્ષો શમાવે, અકળ અતિ એ એક છે—

જેની દગ્ગ મોટા થકી પ્રણુ, રંક પર ઝાઝી રહે
એ હીનનો આધાર જેની, અકળ ગતિ એ એક છે-
વીર ગર્જના:- (ઘોરો પકડવામાં ગધેડું ગયું)

હું કથની મારી આવી શીરપર આક્રત ભારી
વેરી વીધાતા રૂઠી દશા થઈ માઠી

ઘરખાર નાઠાં નોકરી નાઠી

આવી ફાંસી નસીબે અણધારી.... ....
સુખ સાહ્યખી લેવા જતાં જે હતું તે પણ ના રહ્યું
ઘોરો પકડવા જતાં ઘરનું ગધેડું નાશી ગયું
અફસોસ પડેલાં શું હતો આજ હાલત શી થઈ
રાજ લેવા જતાં લંગોટી હતી તે વહી ગઈ
જાગી નશીબે મોકાણ પાકી ખુની ઠર્યો છું
મરવું છે બાકી

જય માધવ મુકુંદ મોરારી.....આવી

કીર્તિસ્થંભ:- (જીવનના નાવ)

અમે સોંખ્યા જીવનના નાવ એ કાંઠડે ઉતારજો

જેવાં તેવાં તોય આશરે તમારે

ભવસાગરમાં નારી નૈઝા, કર્ણધાર કાન્ત બની તારજો-

હું સદા તો જયોતિ તમે, હું જીવ તો જીવન તમે

હું સ્નેહ તો છો રસ તમે, જડ દેહના ચેતન તમે

એ ઉભયના સહવાસમાં, સંસાર સુખ રહેલ છે
તારક અને તરણી મળ્યા ત્યાં સિન્ધુ તરવો રહેલ છે-

વિર ગર્જના:- (રાગ-શેર) શેરને માથે સવાશેર

અગર પૃથ્વીરાજ હું હોતે ન દીલ્લી સર કદી થાતે
દુશાશન હું હતે તો પાંડવો સૌ સાફ થઈ જાતે.
હતે હું જુલીયસ સીજર ચમકતે એશીયા અંદર.
સીકંદર હું હતે તો સર્વ દુનીયા થરથરી જાતે.
હતે રાવણ કદી ને હું ન ચાલે વાંદરાઓનું.
શીવાજી હું હતે તો સીંહગઢ ઉપર ચડી જાતે.

વિર ગર્જના (કોમીક) રખડેલ સ્વામીના ગોટાળા.

વેશ્યને ઘરમાં લાવીને બન્યા ગધેડા બહાલા
ભુલ્યા ભાળીને ભામા આ ગોટાળા બહા
આત્મા અબતુ ઠીકાનેપર કર કે મુંકાલા
ટાળ્યા ટળશે ના શાણા ભાઈ પ્રહ્માના
લેખ લખાણા આડે રસ્તે જઈ ભાલે ભરાણા
અરે વાહુરે સજન શાણા
ઠોંસા ખાધા લીધી ખાધા
ને ને રખડુ સ્વામીના અંતે થાયે આ ગોટાળાં.

❧-(સમાપ્ત)-❧

છપાય છે ? ... .. છપાય છે ?

થોડાજ વખતમાં બહાર પડશે.

એમ. બી. વ્યાસની કલમથી તદ્દન નવી લખાયેલી વારતા

અક્કલની વાતો ❀

~ યાને ~

❀ **શિખામણની સોટી.**

(આ વારતામાં નીચે જણાવેલા સાત સવાલો બતાવેલા છે)

સવાલ (૧) હિંમતે મરદા તો મદદે ખુદા ?

સવાલ (૨) તકદીર વિના કાંઈ છેજ નહિ ?

સવાલ (૩) ઉઘમ તકદીર કરતાં બળવાન છે ?

સવાલ (૪) અક્કલનો ઉપયોગ અમુલ્ય અને શ્રેષ્ઠ છે ?

સવાલ (૫) મંત્ર વિદ્યાનું રહસ્ય અને તેનો ચમત્કાર ?

સવાલ (૬) આકીન વધે કે દેવ વધે ?

સવાલ (૭) સોખતે અસર અને તુખમે તાસીર ?

ઉપરના સાત સવાલ અને તે કાણે અને કેવી રીતે પૂર્ણ કર્યા અને તેનું છેવટનું પરીણામ શુ આવ્યું તે જાણવું હોય તો આ વારતા જરૂર ખરીદ કરજો આ વારતા દરેકને ઘણીજ ઉપયોગી અને બોધ લેવા લાયક છે. કીમત ૦-૧૨-૦ વી. પી. ખરચ અલગ સમજવું.

મળવાનું હેઠળું—બુકસેલર મણીલાલ ભાઈશંકર વ્યાસ (મુરતવાલા)

૬૦ સ્ટેશન રોડ, વીનસ સીનેમા પાસે—મુરત.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:—

બુકસેલર મણીલાલ ભાઈશંકર વ્યાસ (મુરતવાલા)

સ્ટેશન રોડ, વીનસ સીનેમા પાસે, મુરત.

છાપનાર—મણીલાલ ભગવાનદાસ

શ્રી “ મોદેશ્વર ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, બરાનપુરી બાગળ—મુરત.

